

فساد و عدالت: کالبدشکافی پرونده‌های اقتصادی و ساختارهای نظارتی

مروری تحلیلی بر سازوکارهای مبارزه با فساد، پرونده‌های کلان مالی و پدیده آقازادگی در جمهوری اسلامی ایران



گزارش ویژه

ساختار نظارت: چشم‌های بیدار سیستم؟



۳.۵ میلیارد دلار

ارز دولتی تخصیص یافته

پرونده چای دبش:
رکورد شکنی ۳.۵ میلیارد دلاری

۱۳۹۸

آغاز تخصیص ارز
در دولت دوازدهم

۱۴۰۱

اوج دریافت ارز: ۷۹٪
از کل ارز نیمایی چای کشور

۱۴۰۲

کشف توسط وزارت
اطلاعات و بازرسی ویژه

مکانیسم فساد



ثبت سفارش
چای درجه یک هندی

۱۴ دلار

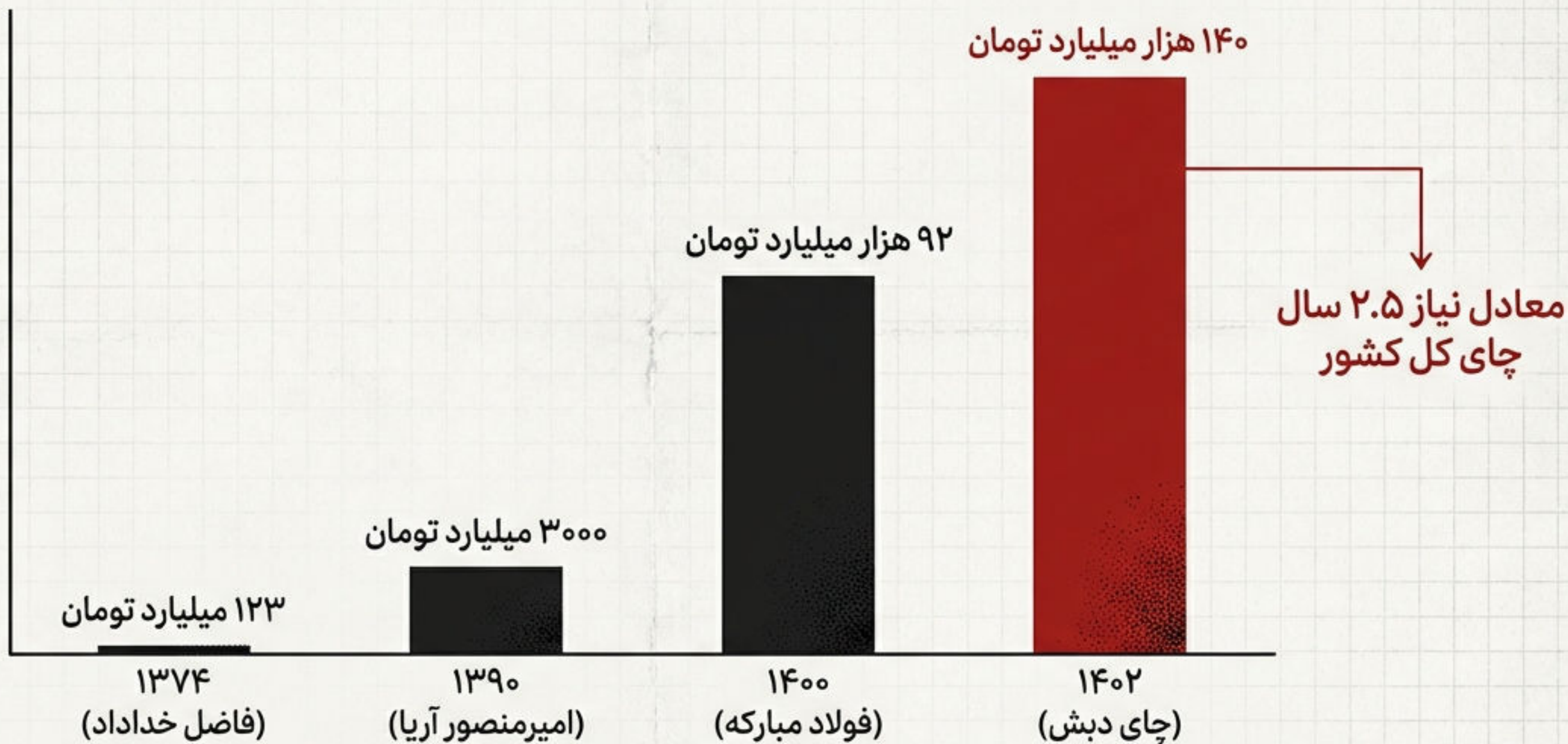
واردات واقعی
چای درجه دو کنیایی/ایرانی

۲ دلار



نتیجه: ارجاع پرونده به قوه قضائیه، توقیف اموال، و معرفی مدیران متخلف بانکی و وزارت صمت به دادسرا.

مقیاس فساد: از فاضل خداداد تا دبش



ارقام فساد همگام با تورم و پیچیدگی ساختارهای اقتصادی رشد کرده‌اند.

سرنوشت دانه درشت‌ها: اعدام، فرار یا حبس؟



نام: مه‌آفرید امیرخسروی

نقش: پرونده ۳۰۰۰ میلیاردی

اعدام (۱۳۹۳)



نام: محمودرضا خاوری

نقش: مدیرعامل
بانک صادرات

فراری (کانادا)



نام: بابک زنجانی

نقش: بدهی نفتی

حکم اعدام
(مشروط به پرداخت)



نام: مرجان شیخ‌الاسلامی

نقش: پرونده پتروشیمی

فراری (کانادا)



نام: محمد رستمی صفا

نقش: ابربدعکار بانکی

حبس و رد مال

پدیده آقازادگی: وقتی پای فرزندان به دادگاه باز می‌شود



«تاریخ جمهوری اسلامی ایران بارها شاهد آن بوده که فرزندان سیاستمداران و مسئولان عالی‌رتبه به دلایل گوناگون **بازداشت، محاکمه** و گاه محکوم شده‌اند.»

از فرزندان **آیت‌الله طالقانی** در ابتدای انقلاب تا فرزندان مقامات قضایی در سال ۱۴۰۲؛ پرونده پرونده‌هایی که گاه رنگ و بوی **سیاسی/امنیتی** دارند و گاه **فساد مالی** خالص.

آزمون پدران: وفاداری به نظام یا خانواده؟



مصطفی میرسلیم و پسرش مهدی

اتهام: جاسوسی و ارتباط با سازمان
مجاهدین خلق (منافقین)

حکم: ۵ سال حبس

«پسرم ساده لوح و عاطفی است و گول خورده... اگر
زودتر می فهمیدم با تنبیه مختصری نجاتش می دادم.»



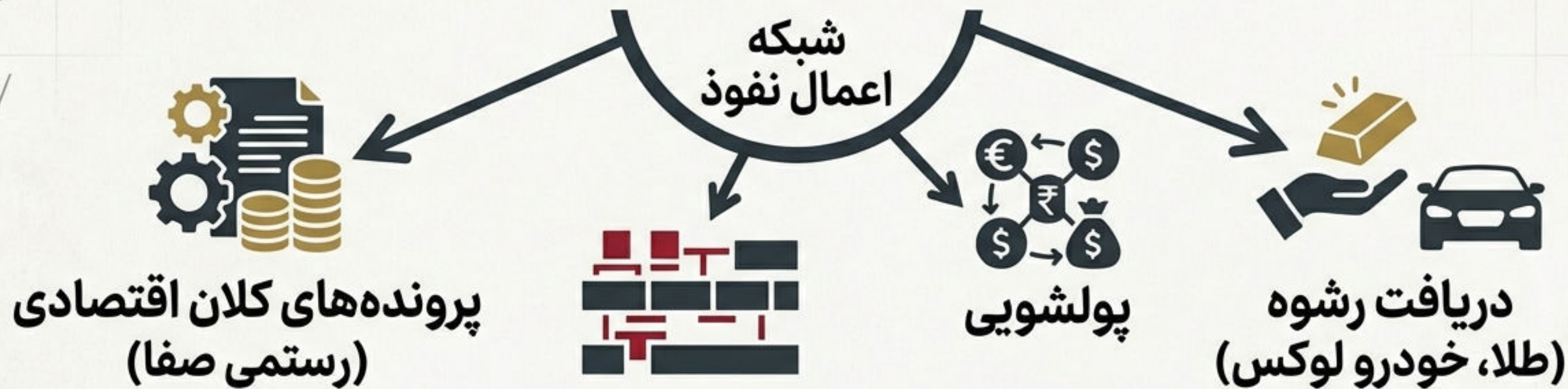
آیت الله خزعلی و پسرش مهدی

اتهام: انحراف از خط سیاسی پدر و
مخالفت با نظام

«دیگر با او صحبت نمی کنم و کاسه صبرم لبریز
شده است.» (اعلام برائت رسمی)

زلزله در قوه قضاییه: پرونده فرزندان مصدق

فرزندان محمد مصدق کهنموئی (معاون اول سابق قوه قضاییه)



پسر اول: ۱۷ سال حبس

پسر دوم: ۸ سال حبس

⚠ پیامد سیاسی: استعفاء پدر در اسفند ۱۴۰۲ برای جلوگیری از شائبه اعمال نفوذ.

ماجرای باغ ازگل: کاظم صدیقی و پسران

باغ ۴۲۰۰ متری - ازگل

حوزه علمیه

انتقال مالکیت

موسسه خانوادگی پیروان
پیروان اندیشه‌های قائم

صدیقی، پسران، عروس

ارزش تقریبی: ۱۰۰۰ میلیارد تومان

واکنش صدیقی: «قانون فصل الخطاب است.»

نتیجه نهایی: بازداشت فرزند و عروس،
بازگشت ملک به حوزه

افشاگری رسانه‌ای و فشار افکار عمومی

کناره‌گیری موقت از امامت جمعه

خاندان‌های قدرت: هاشمی و طبسی

مهدی هاشمی رفسنجانی



- اتهامات: ارتشاء،
اختلاس، و مسائل
امنیتی (فتنه ۸۸)

حکم: ۱۰ سال حبس

“اکبر هاشمی رفسنجانی: «بر تو ظلم رفت و خداوند اجر زحماتت را فراموش نمی‌کند.»”

ناصر واعظ طبسی (المکاسب)

ماجرای اتهام اختلاس
۱۰۰ میلیارد تومانی
(۱۳۷۹)



نتیجه: تبرئه نهایی

پدرش خواستار محاکمه علنی برای
پایان دادن به شایعات شده بود.

انحصار دارو: پرونده شبیم نعمت زاده

دختر محمدرضا نعمت زاده (وزیر سابق صمت)



جرم

- احتکار دارو، بدهی کلان به شبکه دارویی، کشف انبار انبار داروهای تاریخ گذشته.

حاشیه دادگاه

تذکر قاضی به پوشش متهم: «حجابتان را طوری رعایت کنید که صدایتان را بشنویم...» (کنایه به استفاده ابزاری).

«من چوب نعمت زاده بودن را می خورم.»



نتیجه: تخریب ویلای لواسان و محکومیت به حبس.

کارنامه آماری مبارزه با فساد (۱۴۰۳-۱۴۰۳)

منبع: سازمان بازرسی کل کشور

۱۸,۱۰۰

برنامه‌های نظارتی
اجرا شده

۴۷,۰۰۰

پیشنهاد اصلاحی
به دستگاه‌ها
(رشد ۴ برابری)

۳,۰۰۰

پرونده کیفری و
تخلفاتی

۷۰۰۰ میلیارد تومان

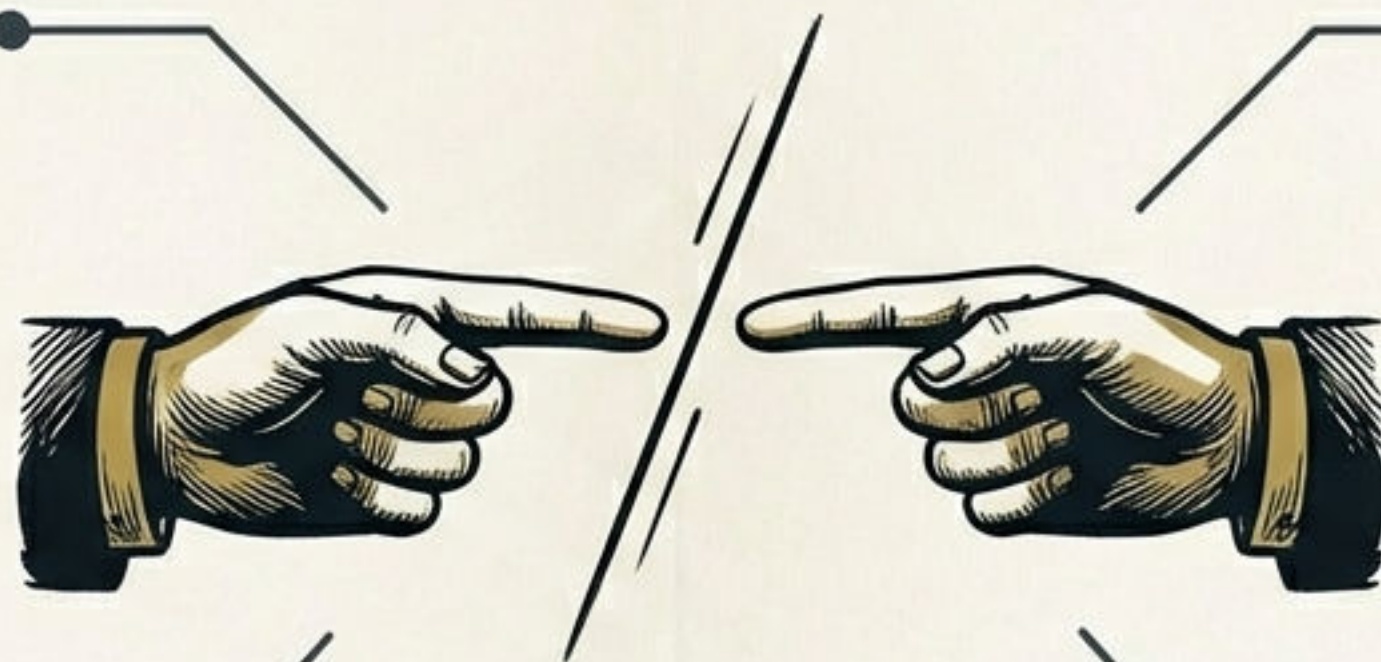
بازگشت اموال به بیت‌المال

۳ همت از یک بانک | ۵ همت مالیات یک خودرو ساز

عدالت یا تسویه حساب سیاسی؟

سیاسی شدن پرونده‌ها

تلاش دولت‌ها برای انتساب فساد به پیشینیان.
مثال: مناقشه دولت سیزدهم و دوازدهم بر سر زمان شروع فساد چای دبش.



سوال کلیدی

آیا برخورد با فساد سیستماتیک است یا وابسته به جناح‌های قدرت؟

گشت ارشاد مدیران

رویکرد دولت سیزدهم برای نظارت درون‌دولت و برکناری مدیران متخلف.

مشاهده



وجود نهادهای متعدد نظارتی و موازی‌کاری در برابر پیچیدگی روزافزون مفسدان.

کلام آخر: نبرد با اژدهای هفت سر



نقاط قوت

شکسته شدن تابوی بازداشت
«آقازاده‌ها» و مقامات عالی‌رتبه
(معاون قوه قضاییه، فرزندان وزرا).

نقاط ضعف

عدم بازدارندگی کامل؛ ارقام فساد
رکورد می‌شکنند (از ۳ هزار میلیارد
به ۳.۵ میلیارد دلار).

چالش اصلی

فرار مغزهای متفکر فساد به
خارج از کشور (خاوری،
مرجان شیخ‌الاسلامی).

ساختارهای نظارتی فعال هستند، اما حجم و عمق فساد،
نیازمند جراحی عمیق‌تر در ساختارهای اقتصادی است.

منابع و مراجع

✓ گزارش عملکرد سازمان بازرسی کل کشور (۱۴۰۳) - اظهارات ذبیح‌الله خدائیان

✓ پرونده‌های قضایی دادگاه‌های ویژه مفاسد اقتصادی (چای دیش، ۳۰۰۰ میلیاردی، پتروشیمی)

✓ گزارش‌های رسانه‌ای و بیانیه‌های رسمی درباره بازداشت فرزندان مقامات (میرسلیم، مصدق، صدیقی)

✓ اسناد منتشر شده در خصوص پرونده‌های استرداد اموال و مبارزه با پولشویی

